

WATER BIJ DE MELK

HANDLEIDING

Water bij de Melk is een bundel volksverhalen voor beginnende lezers van het Nederlands. Elk verhaal is geschreven op drie niveaus. Daarmee sluiten ze aan bij de verschillende fases van ontwikkeling van de leesvaardigheid, en zijn ze ook heel goed te gebruiken in heterogene groepen.

Er is een groot tekort aan materiaal waarmee beginnende lezers kunnen oefenen. We hopen met dit boek in die behoefte te voorzien.

De verhalen zijn eenvoudig geschreven, maar de onderwerpen zijn rijk en bieden taalleerders veel stof tot praten. Ze gaan over list en bedrog, rijkdom en armoede, recht en onrecht, liefde en jaloezie, verraad en trouw. Over liegen, humor, slim zijn of wijze raad geven. De verhalen zijn afkomstig uit de orale tradities van diverse landen en culturen, zoals Turkije, China, Kazachstan, Suriname, Indonesië, Marokko, Australië, Eritrea en Nederland.

In deze handleiding gaan we eerst kort in op de vaardigheid lezen, daarna lichten we toe waarom we ervoor hebben gekozen om de verhalen op drie verschillende niveaus aan te bieden en tot slot geven we suggesties om, naast het lezen voor plezier, ook nog iets met de teksten te 'doen'.

VAARDIGHEID LEZEN

Lezen is een complexe vaardigheid die veel oefening vraagt. Traditioneel richten we ons in het NT2-onderwijs, en dus ook in het onderwijs aan alfa-cursisten, op functioneel taalgebruik: leerders leren de taal die ze bij wijze van spreken morgen nodig hebben in het echte leven. Maar functionele teksten op de allerlaagste niveaus, zoals bijvoorbeeld de tabel met openingstijden van de supermarkt, zijn per definitie niet erg spannend. Terwijl goed leren lezen vereist, dat de lezer heel wat kilometers maakt. Een verhalende tekst leent zich goed voor het maken van kilometers: de lezer richt zijn aandacht op de verhaallijn. De verhaallijn motiveert en sleept de lezer door de moeilijkheden heen. Zo ontstaat het gevoel dat lezen niet alleen nuttig maar zeker ook leuk is.

DRIE NIVEAUS

We hebben daarvoor verschillende redenen. Veel groepen zijn samengesteld uit cursisten met verschillende niveaus. Om met een heterogene groep als groep te kunnen werken en cursisten toch elk op hun eigen niveau te kunnen laten oefenen, is het heel handig als er van één tekst versies van verschillende niveaus voorhanden zijn. Zo kun je differentiëren en samenwerken tegelijk. Maar ook één individu met niveau A, B of C kan profijt hebben van verschillende versies van dezelfde tekst.

Veel cursisten begrijpen meer van een tekst als ze er naar luisteren. Ze kunnen dus een voorgelezen tekst van een hoger niveau beter begrijpen dan ze zelfstandig kunnen lezen. De teksten van een hoger niveau zijn rijker. Naarmate het niveau stijgt, worden de zinnen iets langer, waardoor er details kunnen worden toegevoegd, er kunnen wat complexere woorden worden gebruikt waardoor de woordenschat van de cursisten wordt uitgebreid.

Om de teksten zo toegankelijk mogelijk te maken en cursisten ook zelfstandig te kunnen laten werken, zijn op de website alle teksten op verschillende niveaus ingesproken.

Als je de A-tekst al goed begrepen hebt, kun je B gaan proberen en kun je je meer focussen op de moeilijke woorden, omdat het begrip er dan al is. Je kunt meer aandacht besteden aan het technisch lezen van de moeilijkere/langere woorden.

KENMERKEN VAN DE A-TEKSTEN

- Niet meer dan vijf woorden per zin op A-niveau.
- Korte klankzuivere woorden die het eenvoudig maken om een woordbeeld te vormen.
- Zo min mogelijk medeklinkerclusters.
- De teksten zijn kort.
- Het lettertype is iets groter.
- In de A-teksten wordt alleen de tegenwoordige tijd gebruikt.
- Bij de A-teksten gebruiken we hoofdletters, punten komma's en vraagtekens en dubbele punten om aan te geven dat het om een letterlijk door iemand uitgesproken tekst gaat.

KENMERKEN VAN DE B-TEKSTEN

- Maximaal zeven woorden per zin op alfa B-niveau. In de B-teksten wordt wel verleden en de voltooide tijd gebruikt, maar selectief.
- Bij de B- en C-teksten gebruiken we ook uitroepetekens en aanhalingstekens.

KENMERKEN VAN DE C-TEKSTEN

- Bij een C-tekst gebruiken we maximaal 10 woorden per zin.
- De teksten bij C zijn ook langer.
- De teksten staan in de verleden of voltooide tijd zoals het geval is in sprookjes en volksverhalen.
- Zo formuleren we in een B-tekst de zin als volgt: 'Hij doet net of hij schrikt' en in een A-tekst: 'Hij kijkt bang'. En bij tekst C: 'Hij deed net of hij schrok.'

Een ander voorbeeld: A: 'Ik heb ook een brief.' B: 'Ik heb ook een brief van je man.' C: 'Ik kreeg ook een brief van je man.'

Voor zowel de A, B en C-teksten gebruiken we de woorden uit het *Leerwoordenboek Nederlands*¹. Enkele uitzonderingen zijn gemaakt voor specifieke woorden die bij het verhaal horen maar zonder het verhaal niet verteld kan worden.

SUGGESTIES

Nogmaals: *Water bij de Melk* is een leesboek. Het bevat geen oefeningen. De bundel richt zich op leesplezier. Toch zou het jammer zijn om de verhalen alleen te lezen en er verder niks mee te 'doen'. In deze handleiding geven we een paar suggesties.

¹ Gathier, M en de Kruyf, D. *Leerwoordenboek Nederlands* (2005) Bussum, Nederland: Coutinho

Wat ons betreft staat de inhoud voorop. We raden dus aan om eerst met de inhoud aan de gang te gaan en daarna pas met de andere oefeningen zoals tempo lezen, auditieve oefeningen, gatenteksten enz.

ACTIEF LUISTEREN

Voordat de cursisten zelf gaan lezen is het fijn als het verhaal eerst wordt voorgelezen of beluisterd. Dit ook omdat technisch lezen de cursisten nog voor problemen kan stellen. Je kunt de tekst ook laten beluisteren voordat de cursisten hem zelf lezen. Bij deze bundel *Water bij de Melk* is op www.nt2school.nl dan ook audiomateriaal beschikbaar gesteld (via een toegangscode in het boek) van een voorgelezen versie van alle teksten door Nederlandse en Vlaamse sprekers.

Als je als docent met een groep werkt, is het natuurlijk nog leuker om de tekst ter plekke voor te lezen. Hardop laten voorlezen door de cursisten is geen goed idee, in elk geval niet in de eerste fase van het werken met de tekst: de cursist die voorleest, heeft zijn handen vol aan het decoderen van de tekst en kan zich gelijktijdig niet voldoende richten op het begrijpen ervan.

Van het voorlezen kan nog een actievere luisteroefening worden gemaakt door in de tweede voorleesronde kaartjes met woorden uit te delen die in de tekst voorkomen. Als de cursist bij het voorlezen het woord hoort dat op het kaartje staat, dan klopt hij of zij op de tafel of gaat staan. Je kunt daarbij differentiëren door van tevoren goed te bedenken wie je welk woord geeft: korte klankzuivere woorden voor de cursisten op A-niveau en langere onbekende woorden aan de C-cursist.

Als alternatief kun je in plaats van geschreven woorden ook plaatjes uitdelen.

Een andere mogelijkheid (voor meer gevorderde lezers) is om per tweetal de tekst in stukken te knippen. Terwijl het verhaal voorgelezen wordt (door de begeleider of door gebruik te maken van de ingesproken teksten op de website) leggen de tweetallen samen de tekst op volgorde.

Omdat de verhalen op drie niveaus worden aangeboden kun je de C-verhalen voorlezen, daarna lezen de cursisten zelf versie A of B.

Voor het beter begrijpen van het verhaal is het goed om voorafgaand aan het (voor)lezen voorkennis te activeren met vragen als: Kijk naar het plaatje, wat zie je? Kijk/luister naar de titel, waar zal het verhaal over gaan?

Na het voorlezen kun je 'ja/nee'-vragen stellen om tekstbegrip te controleren.

BEGRIJPEND LEZEN

Naast de receptieve 'ja/nee'-vragen zijn er meer manieren om met begrijpend lezen aan de slag te gaan. Laat cursisten de tekst eerst horen en daarna zelf lezen. Vraag ze daarna de tekst in eigen woorden na te vertellen. Kernvragen zijn: Over wie gaat het verhaal? Wat is er gebeurd? Stel geen vragen over details van de tekst. Het is goed als cursisten leren focussen op de hoofdlijnen. Je richt de aandacht op de hoofdlijnen door daarover je vragen te stellen.

Er zit ook humor in veel van de volksverhalen. Ook daar kun je vragen over stellen. Bijvoorbeeld: Vond je het grappig of leuk? Wat vond je grappig? Waarom is dat leuk?

Je kunt ook de opdracht geven om de lezers de belangrijke woorden te laten noemen. Zo controleer je ook of ze het verhaal hebben begrepen en kun je indien nodig sommige woorden uitleggen. Om een voorbeeld te geven: In het verhaal 'Het hert en de tijger' moet je wel de namen van de dieren kennen en weten wat 'spiegel' (A) en 'spiegelbeeld' (B en C) betekent en woorden als 'bang', 'angst', 'dood' en 'opeten' kennen. En ook weten wat een 'plan' is.

Een werkvorm waarmee je kunt werken aan een samenvatting, is 'Zoek de verschillen'. Laat cursisten (van niveau Alfa B of hoger) in tweetallen werken. Laat ze eerst de alfa A-tekst lezen en daarna de B- of C-tekst, afhankelijk van het niveau van de cursisten. Welke nieuwe informatie hebben ze na het lezen van de moeilijkere tekst? En welke woorden moet je kennen om het verhaal te begrijpen?

TECHNISCH LEZEN

Je kunt de teksten op verschillende manieren gebruiken om te werken aan de technische leesvaardigheid van cursisten. Technisch lezen wil zeggen: het decoderen van de tekst, ofwel het omzetten van lettertekens naar klanken, uiteraard met het doel om betekenis op te nemen en dus de tekst te begrijpen. Technisch lezen is een wezenlijk onderdeel van het alfabetiseringsproces en voor de vloeiendheid van beginnende lezers. Tegelijk vinden we dat betekenis altijd voorop staat. Oefeningen in technisch lezen vinden daarom, in onze visie, altijd plaats nadat er gewerkt is aan het begrijpen van de inhoud en boodschap van de tekst.

Tempolezen: Laat cursist een deel van de tekst lezen, afhankelijk van het niveau kan dit een fragment zijn van vijftig tot honderd woorden. Cursisten met een niveau boven A lezen het liefst een tekstfragment van het onderliggende niveau. Dus een cursist op C-niveau geef je een deel van een Alfa B-tekst, voor de B-cursist neem je de A-tekst. Voor de A-cursist is er geen onderliggend niveau, selecteer dan een fragment dat (technisch) betrekkelijk eenvoudig is. Laat de cursist het fragment (stil) lezen en bijhouden hoelang hij of zij erover doet (de meeste mobiele telefoons hebben een stopwatch). Laat het fragment meerdere malen lezen, na elkaar en op volgende dagen. Cursisten houden steeds de tijd bij. Als het goed is gaat het leestempo omhoog. Deze werkvorm draagt bij aan automatisering van het lezen. Als het (technisch) lezen vlotter gaat, dan is er meer ruimte in het brein om te focussen op betekenis.

Duolezen: Bij deze werkvorm laat je cursisten in tweetallen een deel van de tekst lezen. De ene cursist leest hardop en de andere leest (en wijst) mee. Het kan een goed idee zijn om duo's van ongelijk niveau samen te stellen: de sterkere lezer helpt de zwakkere. Dit heeft echter ook nadelen, voor de sterkste cursist biedt de werkvorm dan minder uitdaging.

Een combinatie van luisteren en technisch lezen is de volgende oefening. De docent leest een tekst voor (of de cursist luistert naar de opname op de website). De cursist leest mee door met zijn vinger het woord aan te wijzen. Een moeilijkere variant hierop is dat de voorlezende docent af en toe een ander woord gebruikt dan in de tekst staat. Cursisten geven aan met een woord of een tik als het niet klopt. Een andere variant is om voor te lezen en af en toe een woord over te slaan.

Je kunt ook cursisten woorden laten opzoeken met letters en clusters medeklinkers waar ze nog moeite mee hebben. Zoek de woorden met een *b* of *p*, of met een *ui* en *eu*, of met de clusters *gr* of *br*, of zoek alle woorden met een *e* en aan het einde. Enzovoort.

Een oefening om te automatiseren is deze: Zoek de woorden die je (technisch gezien) moeilijk vindt om te lezen. Schrijf die woorden onder elkaar op en lees ze vijf keer achter elkaar. Gaat het nu beter?

PRATEN

Alle verhalen zijn afkomstig uit de orale traditie van verschillende landen en culturen. Praat met cursisten over verhalen waaraan ze naar aanleiding van het lezen van de tekst moeten denken. Praat over de situatie waarin ze waren toen zij de verhalen hoorden. Wie vertelde er verhalen? Vertellen zij nu nog verhalen aan hun kinderen? Welke verhalen? Kennen ze dit verhaal ook?

Lees het begin van het verhaal voor. Vraag cursisten te bedenken hoe het verder gaat. Laat dit in groepjes bespreken en daarna presenteren aan elkaar.

Praat over de thematiek van het verhaal. Wat zouden de cursisten doen als ze in de schoenen stonden van de hoofdpersoon? Wat zou er gebeuren als de hoofdpersoon een andere beslissing had genomen?

Een andere manier om het verhaal te verwerken is het naspelen van het verhaal. Of je nu de A, B of C-versie hebt gelezen, de basis van het verhaal en de clou is hetzelfde. Verderop geven we per verhaal tips over mogelijke verwerkingsopdrachten waar toneelspelen er een van is.

WOORDENSCHAT

Elk verhaal leent zich wel voor woordenschatuitbreiding. We gaan uit van drie categorieën:

- 1 Belangrijke woorden voor het juiste begrip van de tekst.
- 2 Nieuwe woorden om te leren (kan voor elke cursist anders zijn).
- 3 Moeilijke woorden om technisch te lezen (kan ook verschillend zijn per cursist).

De verwerking van deze woorden kan op verschillende manieren. Hier sommen we wat suggesties op.

- Een woordspin maken met de hele groep, of in kleine groepjes. Bij het laatste kun je de woordspinnen met elkaar vergelijken.
- Naast de bekende woordspin zijn er ook andere woordwebben zoals de woordkast (tegenstellingen), de woordtrap (een proces of ontwikkeling) en de woordparachute (een hiërarchische relatie) goede verwerkingsschema's.²
- Woorden kunnen opgeschreven worden in een schrift. Eventueel laat je de woorden illustreren met plaatjes of tekeningen.
- Een collage maken over het hele verhaal waarin de belangrijke woorden worden verbeeld. De collage kan je weer gebruiken om het verhaal na te vertellen
- De belangrijke woorden op kaartjes schrijven, dit kan ook weer helpen om het verhaal na te vertellen. Staan de woorden eenmaal op kaartjes dan kun je die ook gebruiken om elkaar te overhoren.
- Memory maken van woorden of plaatjes of juist de koppeling tussen woord en plaatje.

Zie voor woorden die technisch moeilijk zijn de tips bij technisch lezen.

In de B- en C-teksten komt de verleden tijd voor. In het leerwoordenboek zijn de vormen van de verleden tijd ook opgenomen als trefwoord. De (niveau C-) lezers kunnen de woorden onderstrepen en, met hulp, opzoeken in het leerwoordenboek. Wij hebben gemerkt dat het veel succeservaring geeft als het lukt om op die manier de betekenis op te zoeken.

Een andere tip is om een lijst te geven met meest voorkomende werkwoorden in zowel de tegenwoordige tijd als verleden tijd. Maak er geen lange lijst van, dat demotiveert. Selecteer de meest relevante werkwoorden.

² Deze woordwebben komen uit: Nulft, D van den.Verhallen, M. Met woorden in de weer (2009), Bussum, Nederland: Coutinho

HOMONIEMEN

Het kan ook voorkomen dat in het verhaal een bekend woord staat, maar dat het in dit geval iets anders betekent dan de cursist gewend is. Het is aardig om in dat geval ook op zoek te gaan naar homoniemen in de eigen taal. In het Arabisch zijn er weinig homoniemen maar de cursisten kunnen vaak wel uit de weg met *Henna*, wat grootmoeder betekent en ook de *henna* oftewel verfstof. De uitspraak is wel wat anders. In het Turks is *100* en *gezicht* hetzelfde woord. Het is leuk om dat voor iedere taal te zoeken, hierdoor ervaren ze ook dat dat eigenlijk geen problemen hoeft op te leveren. Enkele voorbeelden: arm, bank, koper, punt, maal, kussen, slot, weer, toets, vorst, weg.

Een voorbeeld uit het verhaal *De tijger en zijn lief* is: Ik ga naar de kerk. Na de *mis* ga ik weer naar huis. Cursisten kennen *mis* alleen als 'fout' en zien niet als een ander woord voor kerkdienst. Dit is een moment om over dubbele betekenissen te praten.

VERWERKINGSTIPS PER VERHAAL

Hieronder geven we een paar verwerkingstips per verhaal. Een belangrijk criterium voor ons is dat je de activiteit, ongeacht het niveau van het verhaal, samen kan doen. Daarom zien we veel in het naspelen van het verhaal.

1 DE NEGEN BROERS

Het verhaal van *De negen broers* kun je goed naspelen. 11 personen kunnen meedoen. Het is makkelijk te spelen. Je ziet de clou voor je.

Aan dit verhaal kun je het thema familie koppelen. Je kunt een woordenschatcluster van de familie maken met behulp van verschillende type woordwebben. (van der Nulft en Verhallen, 2005) Specifiek bij dit verhaal kun je aandacht besteden aan tellen.

2 KOUD

In het verhaal *Koud* herken je de thema's 'de seizoenen' en 'ouder worden'.

Van beide thema's kun je een woordspin maken.

In het verhaal *Koud*, dat gaat over twee oude vrouwen die moeten overleven in een koud jaargetijde, komen veel activiteiten voor die de vrouwen ondernemen. Je maakt kaartjes waarop je een tekening of de naam van de activiteit zet. In dit geval vissen, bessen plukken, een hut bouwen, vuur maken, eten delen. De cursist beeldt de activiteit uit die op het kaartje staat. De anderen raden om welke activiteit het gaat (en schrijven het eventueel op). Dit kan ook met de emoties die in dit verhaal voorkomen: lachen, huilen, boos, verdrietig, blij, trots. Een heel mooie manier om met de woorden uit de tekst te werken, waardoor deze goed worden onthouden.

3 HODJA EN DE MAAN

Bij de verwerking van dit verhaal is het goed om attributen mee te nemen zoals een emmer, een touw, een spiegel en een plaatje of tekening van de maan en een put. De docent kan het verhaal uitbeelden met deze attributen en daarna vragen aan een cursist om dat te doen.

Aan dit verhaal kun je het thema de planeten koppelen met behulp van de woorden maan, zon en sterren.

4 LEILA EN DE GEK

In het verhaal zijn twee thema's te herkennen: liefde en (gek worden van) verdriet.

Dit verhaal kun je met de hele groep naspelen: twee kinderen Leila en Kas, een nieuwe verloofde, een vader, een moeder, een heel dorp met bewoners.

Deze tekst leent zich ook voor discussie. Bijvoorbeeld: Hoe oud moet je/mag je zijn om te trouwen? Tot hoe lang mag je naar school? En over leeftijden, fases van het leven. Wanneer ben je kind, puber, volwassene, oudere?

5 DE GEUR VAN DE SOEP

De thema's voor een woordweb kunnen zijn 'zintuigen': ruiken, horen, zien, proeven, voelen. En 'arm-rijk' en 'delen en niet delen'.

Een ander idee is om met de groep recepten uit te wisselen. Naar aanleiding van de recepten kun je vragen welke soep lekker ruikt en welke niet. En als het mogelijk is: samen soep maken.

6 HODJA OP HET FEEST

De thema's van dit verhaal zijn status en kleding. Hoe zorgt kleding voor status?

Je kunt een collage maken over de vraag: Wat zorgt er nu voor status in deze tijd? (Denk aan auto's, merk-kleding, mooie huizen, muziek, je talenten.)

Naar aanleiding van de collage kun je discussiëren. Wat geeft jou status? In je leven, bij je familie, bij je vrienden? Op school? Welke kleren geven jou status. Welke spullen geven jou status?

Woordcluster: kleding en materiaal van de kleding, bont, zijde, katoen, wol, leer, polyester.

Om het thema kleding en materialen te verlevendigen kun je kleding of foto's meenemen en materialen benoemen (zijde, katoen, leer, bont enz.)

7 KANTJIL EN DE TIJGER

Thema van dit verhaal is 'domme' kracht tegenover slimheid. Je kunt hier bijvoorbeeld de uitdrukking 'Wie niet sterk is moet slim zijn' mee illustreren. Wie kent ditzelfde spreekwoord in zijn eigen taal?

Ken je andere woorden voor sterk? Andere woorden voor slim?

Om 'de spiegeling in het water' een belangrijke clou van het verhaal, te verduidelijken, is het handig als er een spiegel aanwezig is.

8 WATER BIJ DE MELK

Thema's van dit verhaal zijn meten en wegen en bedrog en sieraden.

Rondom de thema's meten en wegen kun je een woordweb maken. (Denk aan een liter, ½ liter, kilo's, meters.)

In de klas zou je dit idee kunnen uitvoeren: Neem een halve liter melk of limonade en doe daar een beetje water bij. Hoe smaakt het nu? Doe er steeds meer water bij. Is de melk/limonade nog steeds lekker? Is dit eerlijk? Weet je nog meer voorbeelden.

Een ander thema is sieraden: oorbellen, armbanden, kettingen, ringen en horloges. Waar zijn die van gemaakt? Van welk materiaal: glas, hout, goud, zilver, diamant.

Bespreek met de cursisten: Waar maak jij je mooi mee? (En dat kan verder gaan dan sieraden, denk aan tatoeages, hennatekeningen op handen en voeten, kapsels.)

9 DE RABBI EN DE GEIT

Je kunt dit verhaal goed naspelen. Spelers: de geit, de rabbi, Siem, zijn vrouw en neef, oom, tante, kinderen enzovoort.

Woordcluster: familie. Ook hier kun je woordwebben zoals een woordspin of een woordkast maken.

10 DE WONDERJAS

Thema van dit verhaal is lucht verkopen. Bestaat deze uitdrukking ook in andere landen?

Je kunt hier een leuk rollenspel bij maken. De cursisten moeten iets ouds verkopen, wat weinig waard is.

Werk in groepjes van twee à vier. Geef ze een attribuut wat niets waard is (een blikje, een oude sok met gat erin, een oude krant enzovoort). En laat ze een reclame maken over dit product. Daarna geven ze een presentatie waarbij ze het product proberen te verkopen aan de anderen in de groep.

Algemene opdracht: Wat zou je wel/niet kopen? En waarom?

Woordcluster: ruilen – spullen – van ruilen komt huilen – geld is ook ruilmiddel – verkopen – kringloopwinkel.

11 HET GAT IN DE DIJK

Gesprek over de polder. Nederland=laagland en daaraan vastknopend de watersnoodramp en de deltawerken. Het helpt voor het begrip om het gesprek te larderen met filmpjes over de watersnoodramp in 1953.

De hoofdpersoon is moedig en klein/jong en behulpzaam. Ook hier is een gesprek over mogelijk.

Woordcluster: dijk, water, ramp, hoog water, laag water.

12 DE WIJZE RAAD VAN DE RABBI

Thema: scheiden en feesten

Maak een woordspin over scheiden en een over feesten. Zijn er overeenkomsten?

Je kunt met de groep discussiëren over: Wanneer geef je een feest? Waarom gaan mensen scheiden?

Wat vind je van de raad van de rabbi?

13 TWEE KEER EEN DIEF

Thema: meten

Je kunt het verhaal naspelen met een lap stof en een meetlat. Het is best ingewikkeld om uit te leggen dat je 4 meter hebt gehad en er 5 meter is gestolen. De docent/begeleider doet het verhaal voor met de stof.

Daarna spelen de cursisten het verhaal na. De docent kan de verteller zijn.

De tekst tussen de aanhalingstekens kan letterlijk worden nagespeeld. Aanhalingstekens komen alleen voor in de B- en C-tekst. Er zijn drie rollen. Dus je kunt de groep verdelen in kleine groepjes. De cursisten presenteren hun stukje aan elkaar. Ze mogen het verhaal ook wijzigen.

Ook hier kun je verschillende woordwebben maken rondom meten.

14 DE MEESTER DIE NIET KON LEZEN.

Een thema is lezen en brief. Woordcluster: lezen, de brief, leren, letters. Je kunt bijvoorbeeld een woordspin maken van de brief (wat kan erin staan?).

Een ander thema is liegen.

Over 'Net doen alsof' kun je een gesprek voeren. Doe jij weleens alsof je leest? Of wat doe je nog meer 'alsof'? Is net doen alsof hetzelfde als liegen?

15 DE DIEF IN DE NACHT

Het verhaal over een doodgeschoten jas met de clou 'Een geluk dat ik niet in de jas zat' is niet heel gemakkelijk. Stoer en dom gedrag van Hodja en ook weer een slimigheidje om onder de toorn van zijn vrouw uit te komen. Dit verhaal kan nagespeeld worden door de docent en de cursisten. Daarvoor is het handig een pijl en boog bij je te hebben. Het woordcluster kan gaan over dief, stelen, en bestolen worden. Ook kunnen hierbij ervaringen van inbraak en diefstal besproken worden.

Een leuk spel is het kimpel (Je stopt spullen onder een doek, iedereen doet z'n ogen dicht, je haalt een ding weg, daarna doen de mensen hun ogen open en raden welk ding weg is.) Een variatie op het kimpel volgt hier. Je legt 15 'waardevolle' spullen onder een doek. (bijv. ring, ketting, briefje van 5 euro, muntje, telefoon, pen, tas, horloge, boek, mes, vork en lepel, armband, pasje, en nog iets). Stuur een cursist de klas uit en samen 'steel' je één of twee dingen. De cursist die binnenkomt moet de gestolen zaken proberen te bedenken. Dit kan een aantal keer gespeeld worden. Begin met de betere cursisten zodat de wat zwakkere cursisten meer tijd hebben om de namen te leren en zich alle 15 items te herinneren.

16 MOWIE VANGT DE ZON

Thema: Korte en lange dagen, zomer- en wintertijd, de seizoenen en de tijd.

Je kunt verschillende woordwebben maken. Bijvoorbeeld een woordparachute met het seizoen en daaronder de 4 seizoenen zomer, winter enz. Of een woordspin rondom de zon (opkomen, ondergaan, warm). Houd een gesprek over de winter en zomertijd. Wanneer begint die dit jaar? Waarom zijn de zomer- en wintertijd ingesteld?

In dit verhaal worden ook activiteiten genoemd die je kunt uitbeelden: wassen, naaien, was droog maken.

17 VUUR EN WIND IN PAPIER

Dit verhaal gaat over een slim meisje dat nadenkt over verbeteringen. Dit kan een uitgangspunt zijn voor een gesprek. Wat kan bij jou beter? Wat kan je dan doen? Je kunt een concreet probleem geven en samen naar oplossingen zoeken. Rommel in de kantine, veel vliegen, dure koffie en thee op school enz. Problemen oplossen maakt het leven makkelijker.

Thema papier kan hier ook worden gebruikt. Wat is allemaal van papier? Is papier belangrijk? De docent kan een lampion en een waaier meenemen naar school. Dit zijn geen frequente woorden, maar wel belangrijk om het verhaal te begrijpen.

'Zonder zorgen' in verhaal B en C is een voorbeeld van een homoniem. Het werkwoord zorgen is veel bekender dan het zelfstandig naamwoord in deze tekst.

18 SLIMME MANKA

Raadsel. Het verhaal begint met een raadsel. Ken jij ook een raadsel?

Manka is slim. Ken je andere voorbeelden van slimme mensen?

Woordcluster beroepen: de boer, de herder, de rechter. Ken je nog meer beroepen. Twee van deze beroepen hebben te maken met dieren. Ken je andere beroepen waarbij dieren belangrijk zijn?

Dieren: het kalf, het paard, de bij, het kuiken. Kuiken en kalf zijn jonge dieren. Ken je meer namen voor jonge dieren?

In dit verhaal komt de vergrotende en overtreffende trap voor. Je kunt een trapweb maken van de bijvoeglijk naamwoorden. Zoet, zoeter, zoetst. Snel, sneller, snelst. Rijk, rijker, rijkst. Slim, slimmer, slimst. Dit kun je met meer woorden laten doen.

19 HOE ALDAR EEN VROUW VOND

Je kunt aan de cursisten vragen om het verhaal op volgorde te leggen met kaartjes met een plaatje van vlees, lam, kudde schapen, paard en dood meisje. Je kunt hiervoor ook gebruik maken van de (gekopieerde) illustraties uit het boek of gebruik foto's van een bruid of een paardrijder. Achterop het plaatje kan je ook de woorden schrijven en die op volgorde laten leggen.

Ook is dit verhaal goed na te spelen. Aldar (eventueel docent), vrouw van het vlees, herder met de schapen, man op het paard met dood meisje, dood meisje, gillende meisjes, wijze mannen, mooie bruid.

Aldar is slim maar niet eerlijk. Dit kan ook een onderwerp van gesprek zijn.

20 TIJGER EN ZIJN LIEF

Dit verhaal kun je goed naspelen. Wel belangrijk om een paar verkleedkleden/doeken als attributen te gebruiken. Omdat naast Tijger, Nansi en Koeba de vrouw van Nansi, en de vrienden uit het dorp meedoen, kun je bijna iedereen een rol geven. Naspelen kan hilarisch worden met heupwiegen en kleden uit- en aantrekken, knipogen en omvallen van het lachen.

Aan de hand van het verhaal kun je een gesprek voeren over jaloezie en flirten. Ook: Welke woorden gebruik je als je verliefd bent? Tevens kan het begrip schaamte aan de orde komen.

Woordcluster: slim, mooi, sterk, zacht, ruw. Hier kun je een woordkast (tegenstellingen) mee maken.

Spreekwoord: Wie niet sterk is moet slim zijn. Begrijp je dit spreekwoord? Bestaat dit spreekwoord ook in jouw taal?